

POSTANOWIENIE

14 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 14 czerwca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku H. J., J. J., A. J., Z. J. i J. J.1
z udziałem J. L., G. L. i A. L.
o ustanowienie służebności drogi koniecznej,
na skutek skargi kasacyjnej J. L.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie
z 6 października 2022 r., XXVII Ca 2333/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 6 października 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie, w sprawie z wniosku H. J., J. J., A. J., Z. J., J. J.1 z udziałem J. L., G. L. i A. L. o ustanowienie służebności drogi koniecznej, na skutek apelacji wnioskodawcy J. J., uczestnika J. L. oraz wnioskodawców Z. J., J. J., A. J. od postanowienia Sądu Rejonowego w Pruszkowie z 5 marca 2021 r. oddalił wszystkie apelacje (pkt 1. postanowienia) oraz pozostawił uczestników przy poniesionych kosztach postępowania w instancji odwoławczej (pkt 2. postanowienia).

Uczestnik J. L. wniósł skargę kasacyjną od postanowienia Sądu II instancji, zaskarżając je w części, tj. w zakresie oddalającym apelację J.L. i wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia w tej części i przekazanie w tym zakresie

sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji oraz o zasądzenie od wnioskodawców: H. J. i J. J. na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Żaden z wnioskodawców ani pozostałych uczestników nie wniósł odpowiedzi na skargę kasacyjną uczestnika J. L.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 519¹ § 1 k.p.c. od wydanego przez sąd drugiej instancji postanowienia co do istoty sprawy oraz od postanowienia w przedmiocie odrzucenia wniosku i umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie - w sprawach z zakresu prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego - przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. W przypadku postępowania o ustanowienie drogi koniecznej brak jest przepisu szczególnego, który wyłączałby dopuszczalność skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy, rozpoznając nadzwyczajny środek zaskarżenia, jakim jest skarga kasacyjna, nie jest trzecią instancją sądową, lecz działa w interesie publicznym (postanowienie SN z 27 stycznia 2009 r., V CSK 358/08), jakkolwiek oczywiście nie oznacza to braku indywidualnego interesu skarżącego w rozpoznaniu nadzwyczajnego środka zaskarżenia, a w konsekwencji także weryfikacji tego interesu (*gravamen*). Jednak przede wszystkim skarga kasacyjna ma służyć ochronie prawidłowego stosowania prawa oraz jednolitej wykładni. Interes prywatny uwzględnia zaś tylko na tyle, na ile może się on stać podłożem zaspokojenia interesu ogólnego (zob. aktualne wciąż uwagi w postanowieniu SN z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wraz z jego uzasadnieniem stanowią odrębną, samodzielnią część skargi (zob. *imprimis* postanowienia SN: z 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52; z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z 6 lipca 2006 r., III CZ 44/06; z 19 października 2007 r., V CSK 337/07). Wynika to wprost z art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.

Wyodrębnienie części wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz podstaw i w tym zakresie zarzutów skargi wraz z ich własnymi uzasadnieniami, a zatem wymaganiem odpowiedniego w tym zakresie ujęcia i sformułowania skargi (zob. np. postanowienie SN z 22 marca 2007 r., IV CSK 64/07) wynika z tego, iż chodzi o dwa odrębne, konstrukcyjne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone, odrębne cele i są oceniane przez Sąd Najwyższy na różnych etapach rozpoznawania skargi kasacyjnej. Przytoczone w skardze podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie są oceniane dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w czasie jej merytorycznego rozpoznawania (zob. np. postanowienie SN z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinno zawierać profesjonalny, juretycznie poprawny wywód prawny przedstawiający - w nawiązaniu do realiów danej sprawy - argumenty świadczące o tym, iż zachodzi jedna z przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania. Jest to obowiązek nałożony na skarżącego polegający na wykazaniu argumentów przemawiających za tym, aby skarga kasacyjna została przyjęta do rozpoznania przez Sąd Najwyższy. Spełnieniem tego obowiązku nie jest przedstawienie dowolnych argumentów uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, istotnych tylko w ocenie samego skarżącego (zob. np. postanowienie SN z 16 marca 2007 r., III CSK 34/07). Argumentacja powinna mieć charakter profesjonalny (zob. np. postanowienie SN z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06) i nie może ograniczać się do wskazania i powtórzenia brzmienia przepisu (zob. np. postanowienia SN: 17 października 2001 r., III CZ 98/01, OSNC 2002, nr 5, poz. 71; z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z 15 maja 2002 r., IV CKN 443/01; z 17 lipca 2002 r., I CK 199/02; z 12 października 2006 r., I CZ 52/06; z 19 października 2007 r., V CSK 337/07), ani być lakoniczna, oderwana od okoliczności sprawy, stanowić polemiki z oceną prawną Sądu II instancji czy też powtarzać argumentację wskazaną na poparcie zarzutów skargi kasacyjnej. Zatem to rzeczą skarżącego, który powołuje okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wykazanie, że w okolicznościach sprawy przynajmniej jedna z przesłanek została spełniona (zob. np. postanowienie SN z 23 stycznia 2007 r., III CZ 2/07).

Jak wskazano już powyżej, uczestnik J. L. uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazał na jej oczywistą zasadność.

Na tle tej przesłanki w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nie każde naruszenie prawa, nawet oczywiste, przesądza o zasadności skargi kasacyjnej (zob. postanowienia SN: z 15 lutego 2007 r., V CSK 485/06; z 3 marca 2020 r., V CSK 75/19). Sam zarzut naruszenia, nawet oczywistego, określonego przepisu prawa nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, bowiem mimo takiego naruszenia prawa, orzeczenie może być prawidłowe (postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 6 listopada 2020 r., III CSK 110/20). Wynika to z założenia, iż nie jest funkcją postępowania kasacyjnego weryfikowanie wszelkich naruszeń prawa w toku postępowania przed sądami *meriti*, w tym także przed sądem odwoławczym. Przesłanka „oczywistej zasadności skargi kasacyjnej” nie odpowiada jednocześnie w pełni przesłance „oczywistego naruszenia prawa” przez wydanie zaskarżonego orzeczenia (postanowienie SN z 20 lutego 2008 r., V CSK 512/07).

Na gruncie przedmiotowej przesłanki chodzi o szczególne, kwalifikowane, wręcz rażące wypadki naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji (nie zaś sąd *a quo*, bowiem skarga kasacyjna nie przysługuje od orzeczeń sądu pierwszej instancji), bez wnikliwego wgłębiania się w merytoryczną analizę trafności orzeczenia (postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 7 października 2010 r., I CSK 189/10; z 28 lipca 2011 r., I CSK 77/11), o wyraźny i istotny błąd z zakresu prawa procesowego lub materialnego, który może mieć wpływ na wynik sprawy (postanowienie SN z 26 kwietnia 2012 r., II CSK 640/11).

Ponadto w orzecznictwie przyjmuje się, że o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje (a zatem nie musi wyłącznie rozstrzygać) *per se* nawet oczywiste naruszenie konkretnego przepisu, lecz istotny jest skutek polegający na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, które nie może się ostać (zob. zamiast wielu postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004, nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07; z 11 kwietnia 2008

r., I UK 46/08; z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08; z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15; z 18 maja 2023 r., I CSK 855/23).

Oczywista nietrafność wyroku ma być konsekwencją ewidentnego naruszenia prawa (postanowienia SN: z 26 kwietnia 2010 r. II CSK 36/2010; z 30 listopada 2010 r. I CSK 359/10). Oczywista zasadność skargi kasacyjnej oznacza, że dla przeciętnego prawnika, a zatem przy zastosowaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby pogłębionej analizy, przeprowadzania dłuższych badań lub dociekań, podstawy wskazane w skardze *prima facie* zasługują na uwzględnienie, bowiem orzeczenie sądu *ad quem* jest oczywiście nieprawidłowe (postanowienia SN: z 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15; z 14 lutego 2020 r., V CSK 483/19). Innymi słowy, uchybienia powinny być dostrzegalne w sposób oczywisty dla osoby mającej wyższe wykształcenie prawnicze (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52; z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156; z 17 maja 2018 r., IV CSK 601/17; z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 21 maja 2019 r., I CSK 219/19).

Skarżący obowiązany jest w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przytoczyć odpowiednie argumenty wyjaśniające, z jakiego powodu należy uznać, że dane przepisy zostały w ewidentny sposób naruszone (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 września 2013 r., III SK 4/13; z 29 maja 2018 r., I CSK 42/18; z 24 września 2020 r., I CSK 131/20). Skarżący powołujący się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej obowiązany jest także wykazać, że popełnione w procesie stosowania prawa uchybienia sądu wydającego orzeczenie miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom (postanowienia SN: z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 21 maja 2019 r., I CSK 219/19). Ponadto, skarżącego obciąża obowiązek wykazania, że następstwa stwierdzonej wadliwości postępowania były tego rodzaju, iż kształtowały lub współkształtowały treść kwestionowanego orzeczenia (wyrok Sądu Najwyższego z 26 października 2021 r., I CSKP 162/21). Jednocześnie uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może również ograniczać się do lapidarnego stwierdzenia, że zaskarżony wyrok narusza w sposób oczywisty wskazane w skardze przepisy prawa procesowego i materialnego. Nie spełnia wymagania właściwego sporządzenia uzasadnienia również samo opatrzenie

zarzucanych naruszeń określeniem „rażące”, to bowiem w żaden sposób nie prowadzi do wykazania „oczywistej” zasadności skargi (zob. np. postanowienie SN z 22 stycznia 2008 r., IV CSK 502/07).

Analiza treści skargi kasacyjnej wniesionej przez uczestnika nie pozwala na przyjęcie, że przedmiotowa skarga jest oczywiście uzasadniona, co stanowiłoby podstawę jej przyjęcia do rozpoznania.

W ocenie skarżącego oczywista zasadność skargi wynika z tego, że w niniejszej sprawie doszło do ustanowienia służebności drogi koniecznej w pasie o szerokości 10 metrów, podczas gdy tak znaczne obciążenie, w ocenie uczestnika, nie jest w żadnym stopniu uzasadnione.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest bardzo lakoniczne i sprowadza się do stwierdzenia, że już samo ustanowienie drogi koniecznej w pasie o szerokości 10 metrów ma dowodzić tego, że w sprawie doszło do kwalifikowanego naruszenia art. 145 § 2 k.c. Ustanowienie drogi koniecznej w pasie o takiej szerokości, wbrew stanowisku skarżącego, samo w sobie nie świadczy jednak o tym, że Sąd II instancji dopuścił się naruszenia art. 145 § 2 k.c. w stopniu pozwalającym przyjąć, że wniesiona przez uczestnika skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien bowiem przytoczyć dalszą argumentację, z której by wynikało, że ustanowienie drogi koniecznej we wskazany wyżej sposób skutkowało wydaniem oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania brak jednak tego rodzaju argumentacji a nie jest rolą Sądu Najwyższego poszukiwanie *ex officio* dalszych argumentów, które mogłyby uzasadniać oczywistą zasadność skargi, w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych, które, jak wskazano powyżej, stanowi odrębny element konstrukcyjny skargi kasacyjnej.

Konkludując należy stwierdzić, że skarżący nie przedstawił we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania argumentacji pozwalającej przyjąć, że wniesiona przez niego skarga jest oczywiście uzasadniona.

Odnosząc się do problematyki zakresu obciążenia służebnością drogi koniecznej należy ponadto zaznaczyć, że służebność taka – jak każde ograniczone prawo rzeczowe – obciąża nieruchomość jako całość. Prawo to stanowi część

składową nieruchomości pozbawionej dostępu do drogi publicznej (art. 50 k.c.). Przedmiotem obciążenia jest bowiem co do zasady cała rzecz, a nie jej fizycznie wyodrębniona część, w szczególności część składowa, a w przypadku nieruchomości gruntowej nie może zostać obciążona tylko część powierzchni ziemskiej w innych ramach niż wyznaczone geodezyjnymi granicami gruntu. Te bowiem wyznaczają ramy przestrzenne rzeczy nieruchomości i tym samym kwalifikują ją jako rzecz w sensie prawnym o określonych fizycznych ramach.

Przeprowadzenie drogi koniecznej, o którym mowa w art. 145 § 2 k.c., odnosi się nie do ram przestrzennych obciążenia jako takiego, lecz do dopuszczalnego zakresu wykonywania ograniczonego prawa rzeczowego na cudzym gruncie. Ustawodawca w powołanym przepisie wprowadził kryteria ustalenia przebiegu drogi, tj. powierzchni, z której uprawniony może korzystać, tj. uwzględnienie potrzeb nieruchomości niemającej dostępu do drogi publicznej (władnącej) oraz minimum obciążenia gruntu (gruntów), przez który ma prowadzić droga stanowiąca treść służebności. Ustanowienie drogi stanowić powinno wynik rachunku korzyści i strat wynikających z przeprowadzenia szlaku drogowego w określony sposób dla właścicieli nieruchomości władnącej i obciążonej (postanowienie SN z 30 września 2020 r., III CSK 31/18). Ocena odniesienia tych kryteriów do okoliczności rozpoznawanej sprawy i w konsekwencji sposób przeprowadzenia drogi zależą każdorazowo od ustaleń dokonanych przez sąd *meriti*, co oznacza, że to sąd rozstrzyga czy i w jaki sposób *ad casum* (w konkretnej sprawie) droga ma być wytyczona. Kwestia ta pozostawiona została zatem uznaniowej (choć nie dowolnej) ocenie sądu, co w istotny sposób ogranicza dopuszczalność weryfikacji prawidłowości zastosowania kryteriów wskazanych w art. 145 § 2 k.c. w razie wskazania zarzutu niewłaściwego zastosowania tego przepisu.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

[SOP]

[a!]

